

**VECHIUL TESTAMENT
ÎN TÂLCUIREA SFINȚILOR PĂRINȚI**

XVIII

**PROFEȚII
MICI**

Volum apărut cu binecuvântarea
Î.P.S. Ioan Selejan
Mitropolitul Banatului

© **A. F. M. C. «Christiana»**
pentru prezenta ediție

Editura Christiana – Str. Theodor Sperantia 104,
bl. S26, sc. 3, ap. 66, sector 3, București, cod 030939;
tel.: 021/3225798; e-mail: editurachristiana@yahoo.com;
www.editurachristiana.ro

ISBN 978-606-013-008-6

EDITURA CHRISTIANA
București – 2019

I

**Comentarii la
Cartea Profetului Osea**

Introducere

Profetul Osea a activat în Regatul de nord sau Israel. El era fiul lui Beerî, personaj despre care nu știm nimic. Contemporan cu profetul Amos, Osea și-a desfășurat misiunea profetică între anii 750 – 730 î. Hr.

Cartea, intitulată după autorul său, se numește *Hoșea*¹ în Biblia Hebraică; Ωσηε (*Osie*) în Septuaginta; *Osee Propheta* în Vulgata.

Activitatea profetului s-a desfășurat în vremea regilor Ieroboam II (784-746) și Menahem (746-737), când Israel trece printr-o gravă criză politică, morală și religioasă. În acest context, Osea încearcă să trezească conștiințele contemporanilor săi.

Cartea Osea poate fi împărțită în două secțiuni:

Partea I – cap. 1-3: poate fi socotită drept o introducere, prin care e muștrată infidelitatea lui Israel;

Partea a II-a – cap. 4-14: cuprinzând patru muștrări și, spre final, făgăduințe pentru drepti și vestirea pedepselor pentru păcătoși.

Ca întotdeauna, vom căuta mai cu seamă acele locuri care vestesc cele ce se vor împlini o dată cu venirea lui Hristos.

Comentarii la Cartea Osea

CAPITOLUL 1 – *Lui Osea i se poruncește o căsătorie simbolică*

¹ הושע

1: Cuvântul Domnului, care s-a făcut către Osea, Reîntălmirea lui Beerî, în zilele lui Ozia, Iotam, Ahaz și Iezechia, regii lui Iuda, și în zilele lui Ieroboam, fiul lui Ioas, regele lui Israel.

„Osea = salvare, scăpare, mântuire [...] în afara profetului, numele acesta mai este purtat în Vechiul Testament și de ultimul rege al Regatului de Nord (Israel), care a domnit între 732 și 723 î. Hr. (IV Regi 14,21). ♦ Beerî [...]: fântâna mea [...]. ♦ Ozia [= Domnul este tăria mea]: rege al lui Iuda (767-cca 739 î. Hr.), cunoscut și sub numele de Azaria (IV Regi 14,21). ♦ Iotam [= Domnul este perfect]: fiul lui Ozia, coregent al tatălui său între 750 și 740/739 î. Hr. și apoi rege al lui Iuda până în anul 732 î. Hr. (IV Regi 15,33). ♦ Ahaz [= el a susținut]: fiul lui Iotam, coregent al tatălui său din 744 până în cca 732 î. Hr., apoi rege al lui Iuda până în 716/715 î. Hr. (IV Regi 16,1). ♦ Iezechia [= Dumnezeu este putere]: fiul lui Ahaz, a domnit ca monarh unic în Iuda între 716 și 687 î. Hr. (IV Regi 18,1). ♦ Ieroboam [= poporul devine numeros]: Ieroboam II-, rege al Regatului de Nord (Israel), ce-a domnit între 789 și 748 î. Hr., întâi cu tatăl său, Ioas (cca 801-785 î. Hr.), apoi singur”¹.

„În vremea [regelui] Ozia au proorocit Isaia, Osea și Amos. Dar pentru că s-a spus *începutul cuvântului către Osea*, oare nu a început el primul să proorocească?”².

„Acolo unde se găsește Duhul Sfânt, îndată se află și Fiul. Într-adevăr, ori de câte ori Duhul Sfânt vine la profeti făcându-i pe aceștia să prezică cele viitoare și altele care țin de activitatea profetică, se spune că a fost către ei *Cuvântul Domnului*”³.

¹ Septuaginta 5, Osea, Amos, Michea, Ioel, Abdias, Iona, Naum, Avacum, Sophonia, Aggeu, Zaharia, Malachia, (în continuare, abreviat: SEP 5), Colegiul Noua Europă/Polirom, București/Iași, 2006, p. 33

² Sf. Vasile cel Mare, *Comentariu la Cartea Profetului Isaia, Începutul cuvântului*, 10

³ Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, II, 28

2: Începutul cuvântului Domnului către Osea. Și a zis Domnul către Osea: „Du-te, ia-ți o femeie dedată cu desfrânarea și copii dedați cu desfrânarea; căci țara nu face decât să se desfrâneze în spatele Domnului”.

Femeie dedată cu desfrânarea: „literal: o femeie a desfrânării, expresie cu totul neobișnuită în Vechiul Testament. Poate fi vorba de: 1) o fostă desfrânată, care a încetat să mai fie, dar în ființa căreia a rămas, virtual, morbul desfrânării; 2) o prostituată sacră (vezi Deuteronom 23,17), a cărei desfrânare e parte din ritualul închinării la idoli (ceea ce ar fi mai aproape de sensul simbolului); 3) o femeie a cărei mamă a fost prostituată. În toate cazurile, se prezumă că morbul desfrâului matern trece și în copii. E cunoscut simbolul desfrânării sau al adulterului pentru repetata infidelitate a fiilor lui Israel față de Dumnezeu, cu Care făcuseră un legământ marital”¹. *Țara nu face decât să se desfrâneze în spatele Domnului*: „= prin aceea că s-a îndepărtat de Domnul”².

„Comentatorii patristici au insistat, fără excepție, asupra caracterului scandalos al căsătoriei lui Osea, atribuindu-i aproape în unanimitate (cu rare excepții, precum Theodor al Mopsuestiei sau Iulian de Eclanum) o funcție alegorică”³.

„Chiar dacă în această viață nu este cu puțință să-L vedem și să-L înțelegem pe Domnul Dumnezeu, cu toate acestea El nu ne rămâne întru totul necunoscut; știm aceasta, întrucât din cuvintele Lui, precum și prin Cuvântul ni s-au descoperit multe feluri prin care noi, oamenii, putem ajunge la vederea și la cunoașterea Lui. [...] Iar aceasta nu doar datorită viziunilor care s-au arătat ori cuvintelor care s-au ros-

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania (în continuare, abreviat: BBVA), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (în continuare: EIB), București, 2001, p. 1127

² BBVA, p. 1127

³ SEP 5, p. 34

tit, ci și pentru cuvintele și lucrările proorocilor Săi, înfăptuite astfel încât prin unele ca acestea să se vădească dinainte evenimentele viitoare. Din această pricină a fost nevoit Osea să-și ia o femeie desfrânată drept nevastă, ca să proorocească și prin faptă”¹.

Prin femeia dedată cu desfrânarea e văzută adeseori, în scrierile patristice, Sinagoga; în schimb, Biserica e cugetată drept mireasă fidelă Mirelui său: „Mireasă a lui Hristos, este curată și neprihănită, nu poate fi adulteră; o singură casă cunoaște, cu castă pudoare păzește jurământul unui singur pat”².

Desfrânare „numește aici nu patima trupească, ci ne-recunoștința față de Dumnezeu, ceea ce este mai cumplit decât desfrânata aceea. Căci în primul caz este batjocorit omul, dar în al doilea caz, Dumnezeu este Cel disprețuit”³.

3: *Și s-a dus și a luat-o pe Gomer, fiica lui Diblaim. Și ea a rămas însărcinată și i-a născut un fiu.*

Numele *Gomer* pare a avea înțelesul de *a pune capăt, a isprăvi*. Aceasta era fiica lui *Diblaim* (= smochine uscate).

4: *Și Domnul a zis către el: „Pune-i numele Izreel!; căci încă puțin și voi răzbuna sângele lui Izreel asupra casei lui Iehu și voi face să înceteze regatul casei lui Israel.*

„*Izreel* (= Dumnezeu seamănă) este și numele locului în care Iehu a omorât-o pe regina Izabela și pe urmașii lui Ahab (IV Regi 9 și 10). Evident, numele fiilor lui Osea, poruncite de Domnul, sunt simbolice”⁴.

5: *Și-n ziua aceea va fi că voi zdrobi arcul lui Israel în valea lui Izreel”.*

¹ Sf. Ieronim, *Adversus haereses – apud Viețile Sfinților Proroci* (titlul original: *The Lives of the Holy Prophets*, Holy Apostles Convent, Post Office Box 3118, Buena Vista, Colorado 81211, USA) – în continuare, abreviat: VSP, trad. Constantin Jinga, Ed. Sofia/Ed. Cartea Ortodoxă, București, 2010, p. 121

² Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre unitatea Bisericii ecumenice*, VI

³ Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Isaia*, I, 21

⁴ BBVA, p. 1127

6: *Și ea a rămas din nou însărcinată și a născut o fată. Iar El i-a zis: „Pune-i numele Ne-Miluia, fiindcă Eu nu voi avea milă de casa lui Israel, ci-ntru nemilă le voi fi împotrivă.*

„Proorocul Osea și-a luat cu plată o femeie desfrânată și nu s-a ferit de o nuntă atât de întinată și s-a făcut tată al unor copii atât de nevrednici de cinste, ale căror nume erau: *nu poporul meu* și *nemiluia*. Și ce a însemnat lucrul acesta și pentru ce s-a făcut nu vom pregeta să o spunem. Căci fiindcă cei ce se socoteau că sunt cei mai de vază în Israel se împotriveau propovăduirii lor și nu primeau cuvântul dumnezeiesc, a făcut prin sfinți în unele timpuri acelea ca măcar văzând, prin cele săvârșite, desemnate luminos și limpede cele ce vor fi, să-și întoarcă mintea spre ceea ce e mântuitor și să se strămute spre ceea ce trebuie să aleagă ei înșiși și să-i convingă și pe alții să facă aceasta. Căci aflau că, cu vremea, nu vor mai fi popor și se vor rânduî între cei nemiluîți. Căci sunt învățoșăți și neascultători. Și oare cei bolnavi de acestea nu sunt lepădați cu totul? Iar faptul de-a conlocui proorocul cu o desfrânată închipuia pe Dumnezeu conlocuind într-un fel oarecare cu Sinagoga Iudeilor ca și cu o femeie desfrânată și întinată, primind nașterea unor copii neplăcuți din ea”¹.

7: *Voi avea însă milă de fiii lui Iuda și-i voi mântui întru Domnul, Dumnezeul lor; dar nu-i voi mântui cu arc, nici cu sabie, nici cu război, nici cu care de luptă, nici cu cai și nici cu călăreți”.*

8: *Și ea a înfărcat-o pe Ne-Miluia. Și a rămas din nou însărcinată și a născut un băiat.*

9: *Iar El i-a zis: „Pune-i numele Nu-poporul-Meu, fiindcă voi nu sunteți poporul Meu, iar Eu nu sunt al vostru.*

„O considerație deosebită acordă profeții femeii căsătorite, care exprimă raportul dintre Iahve și Israel, prin imaginea căsătoriei dintre bărbat și femeie. Încălcarea legămân-

¹ Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI

tului dintre Iahve și poporul Său este asemănată cu cel dintre bărbat și femeie”¹.

Eu nu sunt al vostru: „expresia de aici reprezintă o negare răspicată a formulei legământului lui Dumnezeu cu Israel: *voi sunteți poporul Meu și eu sunt Dumnezeul vostru* (cf: Ieșirea 6,7; Levitic 26,12 etc.). ♦ *Nu-i poporul Meu, Cea nemiluită:* în I Petru 2,10, aceste nume descriu starea anterioară a creștinilor proveniți din păgânism”².

CAPITOLUL 2 – Domnul și femeia necredincioasă

1: Numărul fiilor lui Israel va fi ca nisipul mării, care nu poate fi măsurat și nici numărât. Și va fi că-n locul unde li s-a zis: «Voi nu sunteți poporul Meu», acolo și ei se vor numi fiii Dumnezeului Celui viu.

Numărul fiilor lui Israel va fi ca nisipul mării...: „Vechea făgăduință dată de Dumnezeu lui Israel (Facerea 32, 12)”³.

2: Fiii lui Iuda și fiii lui Israel se vor aduna laolaltă și-și vor pune un singur cârmuitor și se vor ridica din pământ, căci mare-i ziua lui Izreel.

„Au fost foarte mulți învățători la Iudei care au îndemnat în cursul timpului să se cinstească Dumnezeul tuturor numai cu buzele și au dat ca învățătură popoarelor de sub autoritatea lor poruncile oamenilor. Dar o singură domnie s-a pus împotriva tuturor și peste toți, și anume Hristos și prin El ne-am înălțat de la pământ, adică am învățat să cugetăm cele de sus. De aceea mare cu adevărat este ziua lui Israel”⁴, adică a seminției lui Dumnezeu, sau a Fiului”⁵.

¹ Dumitru Abrudan și Emilian Cornițescu, *Arheologie biblică* (în continuare, abreviat: AB), EIB, București, 1994, p. 130

² SEP 5, p. 35

³ BBVA, p. 1127

⁴ Lecțiunea *Izreel*, cum e de fapt în text, ar face forțat acest comentariu.

⁵ Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V

3: Ziceți-i fratelui vostru «Poporul Meu», iar surorii voastre «Miluita»!

„Cea neiubită și Nu este poporul Meu (cf. 1,6-9) sunt nume în concordanță cu cele spuse de către Apostolul Pavel: *Precum zice El și la Osea: Chema-voi poporul Meu pe cel ce nu este poporul Meu, și iubită pe cea care nu era iubită; și va fi în locul în care li s-a zis lor: Nu voi sunteți poporul Meu – acolo se vor chema fii ai Dumnezeului Celui viu* (Romani 9,25-26); Apostolul arată aici cum cele împlinite de profet sub înrăurirea lui Dumnezeu au un sens tipic, care își află împlinirea în cele împlinite de către Hristos în Biserică”¹.

„Poemul de mai jos trebuie să fie citit în cheie simbolică: Dumnezeu-soț-Israel-soție. Tonurile aspre se topec într-un final optimist”²:

*4: Osândiți-o pe mama voastră,
osândiți-o!,
căci ea nu-Mi e femeie,
iar Eu nu-i sunt bărbat.
Desfrâul ei Mi-l voi zvârli din față
și adulterul dintre sânii ei,*

„E posibil ca prin *desfrâu* și *adulter* să se înțeleagă aici semnele și tatuajele idolatriilor”³.

„Acesta e și un chip (tip) al sinagogii iudeilor. Căci a fost lepădată din unitatea cu El și zice despre ea prin glasul proorocului: *Aceasta nu este femeia mea și eu nu sunt bărbatul ei*”⁴. „Deci Și-a luat [Hristos], [...] înainte de Biserica din neamuri, pe cea mai în vârstă [Sinagoga]. Dar modul logodnei și puterea căsătoriei nu s-au făcut pentru veci”⁵. „Căci nemailăsând Dumnezeu Sinagoga Iudeilor să aducă

¹ Sf. Irineu, *Adversus Haereses*, IV, 20 – apud VSP, p. 136

² BBVA, p. 1127

³ BBVA, p. 1127

⁴ Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, XII

⁵ Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV

rod, a fost ca o văduvă și fără copii și lipsită de bărbat, sau de Mirele spiritual. De fapt a spus [...] Scriptura: *Aceasta nu e femeia Mea și Eu nu sunt bărbatul ei*. dar, oare, după aceasta n-a mai avut [Sinagoga] nici o rațiune? Nu s-a mai învrednicit de nici o grijă de la Dumnezeu? Să nu o bănuiești aceasta. Căci deși va ajunge la ultimele trepte de dușmănie, Dumnezeu se va milostivi de ea în vremurile din urmă ale veacului și va rodi și ea trăsăturile lui Hristos”¹.

5: *ca s-o dezbrac de haine pân-la piele,
să fie ca atunci când s-a născut;
da, goală și pustie o voi face,
ca un pământ uscat și fără apă,
și-așa prin sete o voi da pierzării.*
6: *De fiii ei nu-Mi va fi milă,
căci sunt feciori ai desfrânării:
că mama lor s-a desfrânat,
și-aceea care i-a născut
le-a dăruit rușine.*

Astfel de cuvinte aspre au o valoare pozitivă, dacă sunt auzite cum se cuvine (dar și dacă nu sunt auzite!); altfel zis, Dumnezeu ne spune (și nouă, nu doar Iudeilor): „căile tale cele de ocară ți le voi închide cu țărșii ascuțiți ai Proniei Mele, înțepându-te cu nenorociri neașteptate și împiedicându-te ca nu cumva să aduci la faptă cele ce vrei în inima ta nesocotită”².

„Grija aceasta și providența lui Dumnezeu față de noi le-a exprimat frumos cuvântul dumnezeiesc prin profetul Osea, sub chipul Ierusalimului ca o femeie păcătoasă, care se îndreaptă cu iuteală primejdioasă spre cultul idolilor. [...] Și, de asemenea, descrie prin această comparație îndărătnicia și disprețul nostru, prin care găsim de cuviință să-i răspundem cu gând nespus când ne cheamă să ne întoarcem la El. [...] Dragostea minunată a lui Dumnezei față de neamul

¹ Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI

² Ioan Carpatiul, *Cuvânt ascetic și foarte mângâietor*

omenesc, neînfrânată de nici o injurie care s-o depărteze de grija pentru mântuirea noastră și biruită oarecum de nedreptățile noastre care s-o facă să renunțe la scopul propus, n-a putut fi exprimată mai bine prin altă comparație decât prin bărbatul care-și iubește cu o dragoste arzătoare soția. Acesta, cu cât a simțit mai mult că este neglijat și disprețuit de ea, cu atât mai mult este ars în inima lui de focul patimii. Așadar ocrotirea dumnezeiască stă întotdeauna nedespărțită de noi și atât de mare este dragostea Creatorului față de creatura Sa, încât nu numai că o însoțește, dar chiar îi merge înainte cu providența Sa”¹.

7: *Căci ea a zis:
«Voi merge cu iubiții mei,
cu cei ce-mi dau pâinea și apa
și hainele și inurile mele
și untdelemnul meu
și toate câte-mi sunt de trebuință».*

„Repetatul accent al posesiei va fi răsturnat în versetul 10”².

Cei ce îmi dau: „omul rătăcit atribuie idolilor binefacerile primite de la Dumnezeu”³.

Voi merge cu iubiții mei: aici, o variantă cu totul diferită la Origen: *Mă voi întoarce la bărbatul meu dintâi*. „Sufletul nostru se desfrâna departe de Dumnezeu și era cu amantii lui, demonii. Dar, după toate acestea, a spus: *Mă voi întoarce la bărbatul meu dintâi!*, și a venit la Hristos, la Cel care l-a creat dintru început *după chipul Său* (cf. Facerea 1,27); duhul adulter, în mod necesar, părăsește locul când îl vede pe bărbatul legitim”⁴.

8: *de-aceea, iată,
Eu calea ei cu spini voi îngrădi-o*

¹ Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești*, XIII, 8, 1-2

² BBVA, p. 1128

³ SEP 5, p. 37

⁴ Origen, *Omilii la Exod*, VIII, 4

Cuprins

Introducere generală – 5

I

Comentarii la Cartea Profetului Osea – 9

II

Comentarii la Cartea Profetului Amos – 97

III

Comentarii la Cartea Profetului Miheia – 165

IV

Comentarii la Cartea Profetului Ioil – 213

V

Comentarii la Cartea Profetului Avdia – 257

VI

Comentarii la Cartea Profetului Iona – 271

VII

Comentarii la Cartea Profetului Naum – 327

VIII

Comentarii la Cartea Profetului Avacum – 349

IX

Comentarii la Cartea Profetului Sofonie – 383

X

Comentarii la Cartea Profetului Agheu – 411

XI

Comentarii la Cartea Profetului Zaharia – 429

XII

Comentarii la Cartea Profetului Maleahi – 539

Bibliografie – 566

DIFUZARE:

S.C. Supergraph S.R.L.

Str. Ion Minulescu 36, sector 3,

București, cod 031216

Tel.: (021) 320 61 19

Fax: (021) 319 10 84

E-mail: editura@sophia.ro